

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

24. Quis accepit scuta 60. pro 50. à Mercatore, quem non cognoscit, vel quem ob distantiam convenire nequit, quæritur, an teneatur dare pauperibus, vel possit sibi ipsi applicare? Er notatur, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

Sup. hoc in Ref. seq.

na incerta, quæ ex iusto contractu debebantur, posse post diligentem inquisitionem ab ipso debitore retineri, & ita docet nouissimè Tamburini in *Decalog. tom. 2. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 3. n. 23.* & Urbanus ab Ascensione in *Theol. Mor. tract. 3. cap. 5.* Ratio est, quia sicut ante primam diuisionem iure gentium factam, res fiebat primò occupantis; Ita etiam modò, quæ communia censentur negatiuè, idest nulli propria, quandiu non applicata sunt per Respublicam, sunt primò occupantis; sed debita ex contractu incerta, nulli sunt appropriata per Rempublicam, & sunt communia negatiuè; Ergo sunt primò occupantis. Minor probatur, quia lex, quæ iubet dari pauperibus, solum inuenitur ex iis, quæ ex delicto debentur, nempe de usuris. De consuetudine verò, quæ circa hæc habet vim legis, non satis constat, ergo, &c. Dixi autem communia negatiuè ad distinctionem bonorum propriorum Ciuitatum, aut Ecclesiatarum, quæ sunt communia positiuè, atque ad ipsa propria, quorum nullus potest Dominum adquirere, nisi à Ciuitate, vel Ecclesia donentur. Contrarium tamen in praxi tanquam magis pium, & communi sententiæ Doctorum magis conforme existimo ordinari seruandum. Et ita rectè obseruat Dicastill. ubi supra dub. 10. n. 381.

RESOL. XXIV.

Quis accepit supra 60. pro 50. à Mercatore, quem non cognoscit, vel qui ob distantiam conueniri nequit; queritur, an teneatur dare pauperibus. Vel possit sibi ipsi applicare?

Et notatur debitorem incertorum bonorum posse ex eis capellaniam, aut hospitale, vel Monasterium instituire. Et docetur inuentorem bonorum incertorum posse ea sibi retinere, nec distribuere pauperibus. Et aduertitur supra dicta non procedere, cum bona omnino incerta sunt, nam si absolute sint certa, & incerta secundum quid, ignoratur ramens quibus determinare pertineant, inter illos necessarium est diuidenda. Ex p. 1. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 48.

Sup. hoc in ref præterita §. 1. Nota hic, & §. Vnde à lin 5. verif. Hæc si.

Affirmatiuè respondet D. Thomas in 2. 2. q. 62. art. 1. ad 3. Rebellius lib. 2. q. 12. num. 3. Molin, disp. 56. Valquez opusc. de Resc. 3. §. 4. dub. 1. & communiter Doctores, quia creditor saltem interpretatiuè vult, quod sibi debita, ipsi spiritualiter proficiat, ac proinde quod pro ipso pauperibus soluantur. Alij verò id probant, quia id habet praxis, & consuetudo piorum, quæ videtur habere vim legis physice.

2. Sed contrariam sententiam ego probabilem esse existimo, quam tuetur Petrus Nauarra de rest. lib. 4. c. 2. num. 46. ubi sic ait: Dixi si mala fide: Quoniam tenera si debita ex licito contractu essent, crederem sibi retinere posse, nec teneri ad restitutionem pauperibus, vel alteri pio operi. Moueor est ratione, quoniam vt dictum est, hæc obligatio dandi pauperibus non est obligatio iustitiæ iure naturali, vt dictum est, sed ob dispositionem Principis, qui est talium bonorum incertorum distributor, attamen solum iure statutum videmus de debitis ex maleficio contractis, & furto, & rapina, & usura, vt habetur in d. c. Cum tu. & de extortis prætextu offe. ut in c. cum sit. de indic. vt pauperibus erogentur, & merito ne fortis, aut sceleribus ille ditescat, de alijs verò debitoribus nihil est cautum, igitur de rigore iustitiæ, aut iuris nulli tenetur talia debita restituere. Hæc dixi tamen sub aliorum censura, ad quod non obscure facit, quod vt infra dicemus, inuenta non tenetur quis restituere, nisi ubi lex aliqua id specialiter decernat, vel iudex per sententiam distribuatur, cuius eadem est ratio: quia cum ipse ea retinendo non peccauerit, si aliqua positiua dispositio non impediat, sua esse sunt censenda,

sicut primi occupantis, talia ergo censeri debent debita iusto contractu. Est enim, ac si ea inueniret casu quo, sed debita tituloque non inhonesto. Cum enim dominus non compareret, perinde est, ac si dominum non haberentur dicebam, & habetur iust. de rerum diuis. Res cuius non est dominus, occupanti conceditur, & ita transire potest in ius possidentis. Vnde miror Sot. qui vt diximus post 8. putat inuenta non esse restituenda pauperibus, quod vniuersaliter docerit debita ex licito contractu deposito, mutuo, &c. esse danda pauperibus. Re enim vera idem est ac si inuenirentur. Immo maiori profectò iure ista honesta, ac licita debita ad debitorem pertinere debent omnia, deficiente creditore atque ignoto, cum habeat licitam, & indubitam ante possessionem quam certè de inuentis habere non potuit.

3. Sed obieci: Fateretur equidem nihil esse humanio iure circa hæc debita positum, attamen ius naturale dicitur in vsus communes Respublicæ cedere, & ita considerandus esset Princeps, vt illa distribuatur. Sed respondetur, quod sicut diuisio prima iure gentium non facta, ex necessitate, & auctoritate iudicis, sed primi occupantis fiebat: Sic enim hæc bona expectato domino non ille compareret, iteratò redeunt ad communem rationem quam habebant ante introductionem per ius gentium diuisionem. Et ita dum Princeps non disponit oppositum, sicut de inuentis dicebam, sibi retinere potest. Huicque Nauarra; cuius sententiam sequitur Hurtad. de iust. disp. mat. 1. difficult. 37. & Layman lib. 3. tract. 2. cap. 9. num. 1. & hanc opinionem probabilem esse putant etiam aduersarij, vt Lessius de iust. lib. 2. c. 14. dub. 6. num. 36. & Castrus Palaus tom. 3. tract. 3. p. 1. §. 8. num. 1. Itaque probabiliter, vt dixi, dicendum est debita incerta, id est quorum creditor ignoratur, vel conueniri non potest, quia v. g. nimis distat, si protezionem ex contractu iusto possessor sibi retinere potest, neque tenetur pauperibus erogare. Exemplum est, si à Mercatore per errorem duas panis vias pro vna accepit, sed ei restituere non potest, quia nefcis, quò discesserit, sine iniuria retinet; neque pauperibus ex præcepto necessitate restituere cogetur. Ratio est: Quia incertorum bonorum restitutio faciendâ non est iure naturali, aut diuino sed tantum iure positio capis. non ius de usuris sicuti fatentur Sotus lib. 4. quæst. 7. a. 1. Conat. reg. peccatum part. 2. in it. num. 6. Medina quæst. 3. de restitu. a. 1. 11. Lessius licit. Atqui lex illa Canonica solum præcipit; vt quæ iniuste acquisita sunt puta per vltimam, &c. si domino non possint, in pauperes, vel alias pias causas erogentur: quia ius Ecclesiasticum iniustum possessionem eiusmodi incertorum bonorum incapacem reddit in penam criminis. De bonis autem incertis à bona fidei possessore in pauperes erogandis Canonico iure nulla mentio habetur. Quare regula hic locum habet, quam à multis DD. approbatam testatur Petrus Nauarra cit. cap. 2. num. 145. Quotiescunque certe personæ, communitati restitutio non est faciendâ, nulli omnino ex præcepto debetur, nisi iusta lex positio imponeret.

4. Notandum est hæc obiter, debitorem debitorem incertorum posse ex eis Capellaniam, aut hospitale, aut Monasterium instituire, vt aduertit Henriquez l. 7. cap. 3. num. 5. quia sunt opera pia, & posse sibi, & suis successoribus iulpatronatus applicare, quia ex vna parte eo non minuit opus pium, & ex altera eo nulli facit injuriam cum ipse sit eorum bonorum distributor. Ita docet Hurtadus loco citato qui etiam diff. 36. probabiliter contra aliquem docet, inuentorem bonorum incertorum posse ea sibi retinere, nec distribuere pauperibus, quia illa bona nullo iure sunt ex obligatione conferenda pauperibus: Non iure positio, quia si aliter quo, maxime Ecclesiastico eum ius de usuris eo antea non, quia in eo e. tantum est sermo, de bonis incertis acquisitis per usuram, & non de alijs aliter iniuste acquisitis.

fitis, & multo minus de inuentis, de quibus procedit difficultas. Imò in eo cap. non præcipitur ipsis vltimis, quod restituant sic acquisita, sed tantum decernitur, quod cogantur ad id à iudicibus: nec iure naturali ea bona incerta inuenta, sunt ex obligatione conferenda pauperibus, quia domini non habent eam voluntatem, sed potius quod seruentur, vt si ipsi forte compareant ipsis restituantur: Et quamuis eam voluntatem haberent, non sufficeret, vt ob id essent pauperibus ex necessitate eroganda, quia eo ipso quod dominus non comparat nec est spes prudens, quod comparebit, ea bona moraliter censentur carere domino, sicut censetur carere thesaurus ab antiquo absconditus: ac proinde ea dicta bona sunt primò inuentis illa, ea tamen conditione, quod si dominus compareat, ipsi restituantur si extant; si non extant, ei restituantur id, in quo quis factus est locupletior ob eorum consumptionem, si vere ob id factus est locupletior.

5. Sed si aliquis vellet stare in opinione contraria in tali restitutione incertorum, licet æquum sit pauperes indigentiores, & honestiores præferre, iuxta i. non satis 80. dist. non tamen ex obligatione, sed in quoscunque pauperes huius, vel illius ciuitatis, aliaque pia opera distributionem facere potes, quia nullibi contrarium est cautum. Vt aduertit Nauarrus cap. 17. n. 39. & Petrus Nauarra lib. 4. cap. 2. numer. 41. Quinimo si tu verè pauper sis, poteris ea tibi applicare, quia non es censendus deterioris conditionis, neque ad hanc applicationem indiges consensu Episcopi, aut Confessarij tamen consultiuim esse. Vt tradunt præcitati Doctores.

6. Nota verò, supradicta non procedere, cum bona omnino incerta sunt. Nam si absolute sint certa, & incerta secundum quid, vt contingit, cum ad aliquem, vel aliquos huius communitatis debitum pertinet: ignorat autem quibus determinatè pertineant, inter illos est necessariò diuidendum, vt tradit Caietan. 2. 2. quest. 62. artic. 5. ad 3. Molin. disp. 745. Lessius lib. 2. c. 14. n. 3. l. 4. c. 9. n. 2. Neque obest his, qui damnificati sunt non integre fieri restitutionem cum inter ipsos, & alios non damnificatos distributio fiat. Satis namque est quod ex maiori parte in damnificatorum commo- dum cedat. Præterquam quod eo dubio posito omnes aequale ius habere videntur, ac proinde inter ipsos diuidi debet, sed de hoc ego alibi.

1. artic. 5. Petrus de Navarra lib. 4. de restit. c. 2. n. 45. Ref. 17. Sed etiam in propria specie res existat, vel ob eius consumptionem ditiores facti fuerint, quia non mutuo, sed in elemosinam acceperunt, sicuti si ipse dominus rem illis concessisset.

2. Verum magis probabiliter dicendum est, in tali casu obligationem restituendi adesse, & ita docet Molina de iust. iust. 2. disput. 746. in fine; Layman lib. 3. sect. 5. artic. 1. cap. 5. in fine. Cast. Palauus tom. 7. tract. 3. disp. vn. punct. 19. num. 8. quibus adde Andr. Mendo in Bull. Cruc. disp. 23. cap. 3. num. 19. Probatur, quia non est verisimile Republicam intendere priuare dominum absolute domino, & vsu propriæ rei, sed tantum pauperibus concedere dominium & vsu illius, dum dominus non comparuerit. Quod inde conuincitur, quia dominus potest in foro externo vindicare rem suam vbiicumque sit; signum ergo est illius dominium non amisisse. Idem est dicendo de proprio inuente, si sibi tanquam pauperi rem inuentam applicauerit nimirum non esse obligatum re consumpta pretium illius domino reddere, bene tamen obligatur, si ditior factus est, vel res in propria specie existat. At hoc limitat & bene Pater Mendo nisi in casu quo tempus legitimæ vltimæ, aut prescriptionis transactum fuerit: tunc enim Dominus desinit esse talis, nec rem valet recuperare, cum absolute fuerit translatum dominium per eam prescriptionem.

3. Notandum est tamen hic, vt ego olim docui satis probabilem esse opinionem afferentem, bona inuenta, & incerta non esse pauperibus restituenda, sed posse illa inuentores sibi retinere; licet contraria opinio sit consulenda tanquam magis pia, & tutior. Et ita tenet præter Doctores à me alibi citatos Dicastillus Jun. lib. 2. tr. 2. disp. 9. dub. 15. n. 431. & Andreas Mendo disp. 33. c. 2. n. 16.

4. Et hanc sententiam nonissimè tanquam probabilem admittit Pater Antonius Escobar in Theol. moral. tom. 1. lib. 7. sect. 1. cap. 25. num. 422. Probatur hæc opinio; quia nec iure naturali, nec positio hæc inuenta pauperibus, alijsve pijs operibus applicanda sunt, cedunt ergo inuentori. Et quidem quod ex iure naturali nulla huius distributionis adst obligatio, ea ratione conuincor, quia hoc iure spectato quod omnibus gentibus commune est, potius præsumi debet velle dominum, vt inuentor rem inuentam seruet, aut consumat, cum onere, & obligatione reddendi si forte compareat, quam vt in elemosynas, aliaque pia opera expendat, vnde nunquam recuperare poterit. Minus autem ex iure positio colligi hæc obligatio potest, siquidem nullus est textus, qui de his bonis inuentis disponat nam, cap. cum tu de vsu & cap. cum si, de iudicijs expressè loquuntur de iis quæ iniuste sunt acquisita. Ob quam iniustitiam merito Ius Canonicum ea pijs operibus addixit, & à possidente abstulit, Textus verò si quid inuenisti, & Textus Multi 1. 4. quest. 5. afferentes, furem esse, & raptorem qui inuenta non reddit, subintel- ligendi sunt (inquit Glossa) de eo, qui voluntatem habet non reddendi domino comparenti, vt constat ex verbis sequentibus Deus cor interrogat, non manum. &c.

5. Nec obstat dicere quod consuetudine inter fideles videtur præscriptum, vt hæc bona in pios vsus expendantur: cui consuetudini maximè fauent varia priuilegia à Pontificibus concessa Religioni Sanctæ Mariæ de Mercede, Commissario Cruciatæ, & alijs, vt sub excommunicatione compellant detentores ea sibi exhibere in redemptionem captiuorum, subsidium belli in infideles, aliaque similia. Si enim Pontifices censerent nullam detentoribus inesse obligationem ea bona in pios vsus expendendi, nullatenus sub excommunicationis pena id præciperent.

6. Non inquam hæc obstant, & incipiendo ab hoc ultimo

ego prope finem vers. similiter nec pauperes.

Docuit in Ref. que hic est supra 22. & in alijs eius not.

RESOL. XXV.

An pauperes, qui res aliquas inuentas pro elemosyna habuerunt, si verus Dominus compareat, teneantur illas restituere?

Et an sit satis probabile bona incerta non esse pauperibus restituenda, sed posse illa inuentores retinere; nec sine inanimata, siue animata sint, non teneantur Cruciatæ, aut sacris Religionibus Trinitatis, vel B. Mariæ de Mercede restituere, quamuis excommunicationis poenam ferat Cruciatæ, &c. contra detentores huiusmodi bonorum?

Et notatur, quod inuentor, qui bona sibi, qua reperit applicauit, Domino comparente, teneatur reddere.

Et concluditur cum Regula generali, quod quando bona incerta sunt iniuste acquisita, si post debitam diligentiam Dominus non comparet, debentur pijs operibus, quando autem sunt iuste occupata, vt sunt inuenta, post eam diligentiam potest quis sibi referuare, cum intentione reddendi ea Domino, si compareat intra legitimum tempus, &c. Ex p. 11. tract. 8. & Misc. 8. Ref. 12.

Negatiuam sententiam sustinet Sotus lib. 5. quest. 3. artic. 3. ad 2. Ledelma 2. part. 4. quest. Tom. VIII.

Abbi in ref. que hic est supra in tt. 2. Relio.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 6. §. 1.